Taith Tegid

Llwybr 18 milltir yn treiddio i flaenau uchaf Dyffryn Dyfrdwy

Tegid Way

An 18 mile route exploring the upper reaches of the Dee Valley

Brynian Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy
Clwydian Range and Dee Valley

Llwybr Tegid

Mae Llwybr Tegid yn treiddio drwy fleenau Dyffryn Dyfrdwy o fryniau Cynwyd ir dyffryn llydan ble mae Afon Dyfrdwy'n llifo o Lyn Tegid. Mae'n cysylltu dau ditun gwarchodedig – Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy ir gogledd a Pharc Cenedlaethol Eryri ir de. Mae'n cynnig golygfeydd ysbleniydd o grib yr Aran sy'n gefndir dramatig ir llyn yn ogystal ag ir golygfeydd eang dros Gadwyn y Berwyn ac Eryri.

Gallwch gerdded Llwybr Tegid ir ddau gyfeiriad, ond mae'n debyg mai drwy gychwyn y daith o Gynwyd y cewch y golygfeydd gorau, gan fod y llwybr yn disgyn tuag at y llyn. O Gynwyd, maer llwybr yn codi i'w man uchaf gyrhon y Berwyn. Mae'n werth gwyro ychydig i weld y cylch cerrig o'r Oes Efydd, sydd yma ers tua 3 - 4,000 o flynyddoedd yn ôl a lle mae golygfeydd anhygoel i bob cyfeiriad o'r mynyddoedd o gwmpas.

Maer llwybr yn 18 milltir o hyd ond mae'n hawdd ei rannu'n darnau llai drwy defnyddio'r gwasanaeth bysiau lleol.

Mae pentref prydferth **Llandrillo**, gydai'r eglwys a'i meindwr tal o'r 15fed Ganrif, yn swatio ar dir gwastad ble mae Afon Ceidiog yn cyfarfod ag Afon Dyfrdwy. Mae siop, tafarn a dau fwyty yn y pentref. Mae tolldeau cyhoeddus ar gael gerllaw yn y mees parcio wrth ymyl yr ysgol. Mae'n bosibl gweld mwy ar yr ardal ar daith gerdded Ceidiog (2.5milltir).

The pretty village of **Llandrillo**, with its tall spired 15th Century church, nestles in the flat land where the River Ceidiog meets the Dee. The village contains a shop, pub and two restaurants. Public toilets are available near the car park by the school .The area can be further explored by using the Ceidiog walk (2.5 miles).

Tegid Way

The Tegid Way explores the upper reaches of the Dee Valley, from the hills of Cynwyd, to the broad valley where the Dee emerges from Llyn Tegid (Bala Lake). It links two protected landscapes – the Clwydian Range and Dee Valley Area of Outstanding Natural Beauty to the north, and the Snowdonia National Park to the south. It offers stunning views of the Aran ridge which creates a dramatic backdrop to the lake as well as broad views across the Berwyn Range and Snowdonia.

The Tegid Way can be walked in either direction, but starting the walk from Cynwyd offers arguably the best views, as the route descends towards the lake. From Cynwyd, the route rises to its highest point on the edge of the Berwyn Range. It is well worth taking a detour to the Bronze Age stone circle, erected here some 3 – 4,000 years ago, and offering amazing 360º views of the surrounding mountains.

The route is 18 miles long, but can easily be split into smaller sections by using the local bus service.

Cafodd penrhyn **Llanddeiniol** ei enwi ar ôl Deiniol Sant, a oedd, yn ôl traddodiad, yn un o farchogion Arthur a ymunodd â'r bywyd crefyddol ar ôl marwolaeth Arthur. Mae porth yr eglwys o'r 15fed Ganrif yn cynnwys olion o ddelw bren, fawr, a gafodd ei dinistrio yn ystod y Diwygiad Protestanniadd, o gefyll Deiniol Sant. Er nad oes unrhyw gyfeiriad yn y pentref, mae tafarn groesawgar Brynfrition hanner milltir i ffordd dros yr afon.

Llanddeiniol village is named after St Deiniol, who was, according to tradition, one of Arthur's knights who took to religious life after Arthur died. The porch of the 15th Century church contains the remains of a great wooden statue of St Deiniol's horse, which was destroyed during the Reformation. Whilst there are no facilities in the village, the welcoming Brynfrition pub is half a mile away across the river.

Mae mynwent **Llanfor** yn cynnwys beddfaen anarferol yn perthyn i Ystâd Rhiwlas. Maer arysgrif yn bendithio Y cefyl da, Bendigo' yr oedd un o'r teulu wedi ennill bet sylweddol arno.

Llanfor churchyard contains an unusual mausoleum belonging to the Rhiwlas Estate. The inscription blesses "the good horse, Bendigo" on which one of the family had evidently won a substantial bet.

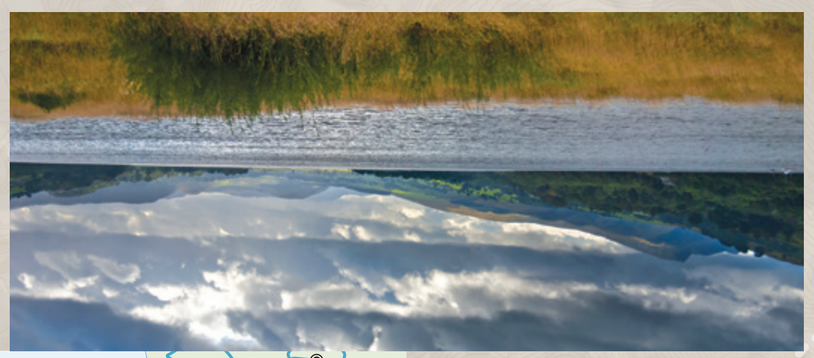

Tref farchnad, hanesyddol ywr **Bala** ym Mharc Cenedlaethol Eryri. Mae'n deri 'Croeso i Geddwyr', lle maer holl wasanaethau angenrheidiol ar gael ar gyfer ymwelwyr gan gynnwys: banciau, swyddfa bost, archfarchnadoedd a siopau'n gwerthu cynnyrch lleol, yn ogystal â chaffis, bwytai a tharfarndai.

Mae Llyn Tegid ir de o'r dref ac yn cael ei amgylchynu gan fynyddoedd y Berwyn, Aran ac Arennig. Yn 3.5 o filltiroedd o hyd a 3/4 milltir o led, hwn yw llyn naturiol mwyaf Cymru. Maer llyn yn fan poblogaidd ar gyfer chwaraeon dŵr, ond mae hefyd yn bwysig am ei fioamrywiaeth. Mae Gwyniaid, sydd ond i'w cael yn Llyn Tegid, wedi bod yma ers ffurfio'r llyn ddiwedd Oes yr Iâ diwethaf. Gwahaddir ysgotaŵr rhywogaeth yma.

Yn ôl chwedl leol, enwir y llyn ar ôl Tegid Foel, tywysog creulon a oedd yn byw mewn palas yn y dyffryn ble maer llyn heddiw. Cafodd y tywysog ei gosbi am ei greulondeb pan gafodd y dyffryn, yn sydyn ac yn ornwchnatrulol, ei lenwi â dŵr a boddir palas a'i drigolion.

Lyn Tegid (Bala Lake) lies to the south of the town, surrounded by the Berwyn, Aran and Arenig mountains. At 3.5 miles long and 3/4 mile wide, it is Wales' largest natural lake. The lake is a popular location for water sports, but is also important for its biodiversity value. The Gwyniad fish, found only in Llyn Tegid, has resided here since the lake was formed at the end of the last Ice Age. The fishing of this species is not permitted.

According to local legend, the lake is named after Tegid Foel, a cruel prince who lived in a palace in the valley where the lake lies today. The prince was punished for his cruelty when the valley was suddenly and supernaturally filled with water, drowning the palace and its inhabitants.

Ex y cynnwyr pob gofal i sicrhau fod y llyfryn hwn mor gywir ag sy'n bosibl. Nid yw'r awdurdon na'r cyhoeddwyr yn derbyn unrhyw gyfrifoldeb o ganlyniad i unrhyw gamgymeriad.

Whilst every effort has been made to make this booklet as accurate as possible, neither authors nor publishers accept any responsibility for the consequences of errors.

Word to the Wise…

- Parts of the route are rough and can be wet in places, so stout walking shoes or boots are recommended
- Some sections are very remote, so please take care and ensure that somebody knows where you are

The Country Code

- Be safe – plan ahead and follow any signs
- Leave gates and property as you find them
- Protect plants and animals, and take your litter home
- Keep dogs under close control
- Consider other people

Taking your dog

- Please ensure that your dogs are under control at all times. Take particular care that your dog doesn't scare sheep or lambs, and be aware that cows with calves are particularly protective. If a farm animal chases you and your dog, it is safer to let your dog off the lead
- Please keep close control of your dog during the nesting season – from early spring to late summer, as ground nesting birds can be scared from their nests, leaving eggs or chicks exposed to the elements and predators

Gair i Gall…

- Mae rhannau o'r llwybr yn arw ac yn gallu bod yn wlyb mewn mannau, felly cofiwch wisgo esgidiau cerdded cryf
- Mae rhai darnau yn unig iawn, felly byddwch yn ofalus a chofiwch adael i rywun wybod ble rydych chi

Y Côd Cefn Gwlad

- Bod yn ddiogel - cynllunio ymlaen llaw a dilyn yr arwyddion
- Gadael giatiau ac eiddo fel rydych yn eu canfod
- Amddiffyn anifeiliaid a phlanhigion, ac ewch a'ch ysbwriel gartref
- Cadw cŵn o dan reolaeth lem
- Ystyried pobl eraill

Cymryd eich ci

- Cofiwch gadw eich cŵn o dan reolaeth pob amser. Byddwch yn eithriadol o ofalus nad yw eich ci'n dychryn defaid neu wyn a chofiwch fod buchod gyda lloi yn eithriadol o warchodol. Os bydd anifail fferm yn rhedeg ar eich ôl chi a'ch ci, mae'n ddiogelach i ollwng eich ci oddi ar ei dennyn
- Cofiwch gadw eich ci o dan reolaeth yn ystod y tymor nythu – o'n gynnar yn y gwanwyn hyd at ddiwedd yr haf, gallai adar yn nythu ar y ddaear gael eu dychryn o'u nythod, gan adael wyau a'r cywion ar drugaredd yr elfennau ac ysglyfaethwyr

Llety

Am wybodaeth twristiaeth a llety cysylltwch â:

- Canolfan Groeso, y Bala ar 01678 521021 neu e-bostiwch bala.tic@gwynedd.gov.uk
- Canolfan Groeso yn Llangollen ar 01978 860826 neu ar llangollen@nwtic.com
- www.visitbala.org
- www.visitwales.com

Accommodation

For tourist and accommodation information contact:

- Tourist Information Office in Bala on 01678 521021 or by e-mailing bala.tic@gwynedd.gov.uk
- Tourist Information Office in Llangollen on 01978 860826 or on llangollen@nwtic.com
- www.visitbala.org
- www.visitwales.com

Lluniaeth

Ychydig o adnoddau sydd i gael lluniaeth ar y llwybr, felly cofiwch gario digon o ddŵr gyda chi. Os byddwch yn bwriadu galw yn un o'r tafarndai, cysylltwch â nhw i gadarnhau eu hamseroedd agor:

- Tafarn y Prince of Wales, Cynwyd – 01490 412450
- Dudley Arms, Llandrillo – 01490 440223 or www.dudleyarms.co.uk
- Tafarn Bryntirion – 01678 530205 or www.bryntirioninn.co.uk

Refreshments

There are limited facilities for obtaining refreshments on route, so please ensure you carry enough water with you. If you are planning to use one of the pubs, please contact them to check their opening times:

- Prince of Wales Pub, Cynwyd – 01490 412450
- Dudley Arms, Llandrillo – 01490 440223 or www.dudleyarms.co.uk
- Bryntirion Inn – 01678 530205 or www.bryntirioninn.co.uk

Cludiant

Gellir parcio ceir ym maes parcio Parc Cenedlaethol Eryri ac ym meysydd parcio cyhoeddus eraill yn y Bala.

Mae yna faes parcio yn Llandrillo, ond os byddwch yn parcio mewn pentrefi eraill, cofiwch barchu anghenion y trigolion.

Mae'r llwybr yn cael ei wasanaethu gan y gwasanaeth **X94**. Am ragor o wybodaeth ffoniwch Traveline ar 0871 2002233, neu ewch i www.traveline-cymru.info

Transport

Car parking is available in the Snowdonia National Park car park and other public car parks in Bala.

There is a car park in Llandrillo, but if parking in other villages, please be considerate of the needs of local residents.

The route is served currently by the **X94** service. For more information call Traveline on 0871 2002233, or go to www.traveline-cymru.info

Mapiau

Argymhellir cerddwyr yn gryf i gario'r mapiau Arolwg Ordnans priodol:

- OS Explorer (Oren) 255 Llangollen a Mynyddoedd y Berwyn
- OS Explorer (Oren) OL18 Harlech, Porthmadog a'r Bala

Maps

It is strongly recommended that walkers carry the appropriate Ordnance Survey maps with them:

- OS Explorer (Orange) 255 Llangollen and the Berwyns
- OS Explorer (Orange) OL18 Harlech, Porthmadog and Bala

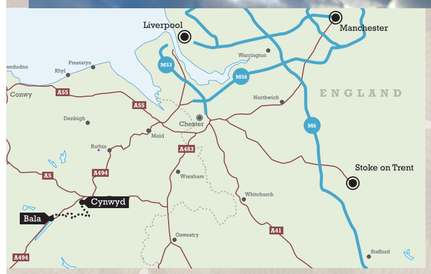

Cysylltiadau

AHNE Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy
Loggerheads 01352 810614, Llangollen 01978 869615
www.clwydianrangeanddeevalleyaonb.org.uk
www.denbighshirecountryside.org.uk
Parc Cenedlaethol Eryri, y Bala 01678 520626
www.eryri-npa.gov.uk
Cyngor sir Gwynedd 01766 771000
www.gwynedd.gov.uk

Contacts

Clwydian Range and Dee Valley AONB
Loggerheads 01352 810614, Llangollen 01978 869615
www.clwydianrangeanddeevalleyaonb.org.uk
www.denbighshirecountryside.org.uk
Snowdonia National Park, Bala 01678 520626
www.eryri-npa.gov.uk
Gwynedd County Council 01766 771000
www.gwynedd.gov.uk

Cafodd Taith Tegid ei datblygu gan AHNE Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy mewn partneriaeth ag Adran Hawliau Tramwy Cyngor Gwynedd a Pharc Cenedlaethol Eryri.

Taith Tegid has been developed by the Clwydian Range and Dee Valley Area of Outstanding Natural Beauty in partnership with Gwynedd County Council's Rights of Way Department and Snowdonia National Park.

Dylunio | Design – www.splinter.co.uk

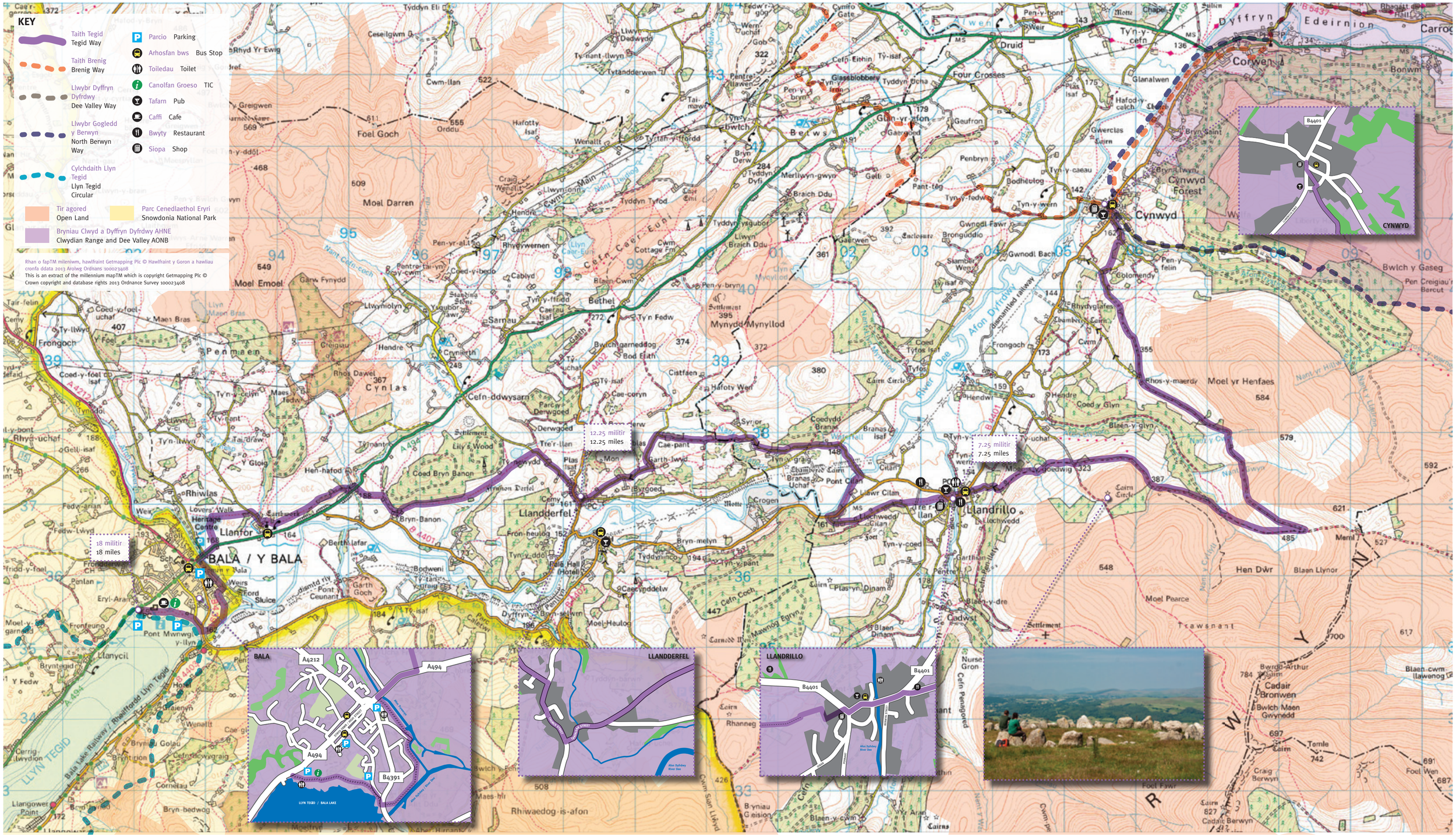
KEY
Taith Tegid
Tegid Way
Taith Brenig
Brenig Way
Llwybr Dyffryn Dyfrdwy
Dee Valley Way
Llwybr Gogledd y Berwyn
North Berwyn Way
Cylchdaith Llyn Tegid
Llyn Tegid Circular
Tir agored
Open Land
Parc Cenedlaethol Eryri
Snowdonia National Park
Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy AHNE
Clwydian Range and Dee Valley AONB
Parcio Parking
Arhosfan bws Bus Stop
Toiledau Toilet
Canolfan Groeso TIC
Tafarn Pub
Caffi Cafe
Bwyty Restaurant
Siopa Shop
Rhan o fapTM milenwm, hawlfraint Getmapping Plc © Hawlfraint y Goron a hawliau cronfa ddata 2013 Arolwg Ordnans 100023408
This is an extract of the millennium mapTM which is copyright Getmapping Plc © Crown copyright and database rights 2013 Ordnance Survey 100023408
18 militir
18 miles
12.25 militir
12.25 miles
7.25 militir
7.25 miles
BALA / Y BALA
Llanfor
Llandderfel
Llandrillo
Cynwyd
Corwen
Cynwyd Forest
Llyn Tegid
Llyn Caer-Euni
Llyn Maen Bras
Llyn Cwm Cottage
Llyn Mynyllod
Llyn Caer-Euni
Llyn Tegid / Bala Lake
Afon Dyfrdwy / River Dee
Afon Tryweryn
Afon Dyfrdwy River Dee
Afon Dyfrdwy River Dee
Bala Lake Railway / Rheilffordd Llyn Tegid
Heritage Centre
Lovers' Walk
Ford Sluice
Pont Mwrwog y-llyn
Llanycil
Llangower Point
LLYN TEGID
Rhiwlas
Bryn-Banon
Berth-lafar
Bodweni
Ty-tan-y-graig
Garth Goch
Pont Ceunant
Coed Bryn Banon
Hen-hafod
Y Gloig
Rhos Dawel
Cynlas
Penmaen
Frongoch
Coed-y-foel-uchaf
Maen Bras
Ty-llwyd
Y Foel
Coed-y-foel
Tair-felin
Cerrig-llwydion
Bryniau Golau
Bryn-bedwog
Cornelau
Llwyniolyn
Sarnau
Cwm-llan
Foel Goch
Moel Darren
Moel Emoel
Garw Fynydd
Cefn-ddwysarn
Bethel
Mynydd Mynyllod
Cistfaen
Rhiwaedog-is-afon
Maes-hir
Moel-Heulog
Byrgoed
Fron-heulog
Tyddyn-y-ddol
Palis Hall (Hotel)
Bryn-melyn
Tyddyn-coch
Cefn Coch
Carnedd Wen
Mawnog Egryn
Blaen-y-dre
Cadwst
Llandrillo
Llwchwedd
Pen-y-felin
Colomendy
Rhydyglafes
Gwnodl Bach
Gwnodl Fawr
Bodheulog
Tyn-y-caeau
Tyn-y-wern
Pant-teg
Tyn-y-fedw
Penbryn
Geufron
Four Crosses
Glanalwen
Hafod-y-calch
Gwerclas
Bryn Saint
Bryn-Llwyn
Druid
Pen-y-bont
Tyn-y-cefn
Dyffryn
Edeirnion
Bonwm
Carrog
Bwlch y Gaseg
Pen Creigiau'r Bercut
Rhos-y-maerdy
Moel yr Henfaes
Coed y Glyn
Blaen-y glyn
Hendre
Hendwr
Tyn-y-wern
Tyn-y-graig
Branas Uchaf
Branas Isaf
Coedydd Branas
Pont Cilan
Llawr Cilan
Cilan
Tyn-y-coed
Tyn-y-pant
Plas-yn-Dinam
Blaen Dinam
Moel-y-Gelwig
Hen Dwr
Blaen Llynor
Moel Pearce
Trawsnant
Bwrdd Arthur
Cadair Bronwen
Bwlch Maen Gwynedd
Tomle
Craig Berwyn
Foel Fawr
Foel Wen
Cadair Berwyn
Memi
Cefn Penygoed
Nurse Gron
Bryniau Geision
Blaen-y-cwm
Y Aran
Cwm San Llwyd
Cefn Coch
Afon Dyfrdwy
River Dee
Nant-yr Hillyn
Nant y Cwm
Nant Llewyn
Nant Cwm-da
Nant Ceiriog
Nant Ceiriog
Nant Cefn-coch
Nant Llydiog
Nant Rhydlan
Nant Rhydlan
Nant Ffrwd
Nant Ffrwd
Nant Y Llyn
Nant Y Llyn
Nant Y Llyn